конкретні приклади його використання і стійкі вирази, в яких слово зустрічається. Дуже важливо, що електронні словники використовують останні досягнення лексикографії.

Бокоч Т.П.
викладач,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ВНУТРІШНЯ ОРГАНІЗАЦІЯ КОГНІТИВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)

Численні дослідники в галузі фразеології виділяють фразеологію як лінгвістичну дисципліну, об'єктом якої є сталі словесні комплекси (І.І. Чернишова, В.М. Телія, О.В. Кунін). Хоча слово є основною мовною одиницею, фразеологізми несуть набагато більше інформації і їх слід вивчати та враховувати в різних аспектах: когнітивному, лінгвокультурологічному, функціональному тощо.

Розвиток фразеології в руслі когнітивно-дискурсивного підходу вимагає залучення різних знань та дисциплін, що включає і утворення когнітивно фразеологічних одиниць. Надаємо перевагу голістичному концепту, в якому когнітивна лінгвістика займається мовою як субсистемою когніції, тобто ментальною системою знань: мовна здатність і когнітивні здатності нероздільно пов'язані між собою.

Під когнітивною моделлю (структурою) розуміємо, за М.М. Полюжиним, максимально узагальнену схематизовану уяву про концептуальну базу значення. Когнітивні моделі – це структуровані сфери знань, що представляють комплексні структури знань і репрезентують досвід людини, набутий упродовж життя.

У когнітивній парадигмі фразеологізм розуміють як мікротекст, структуризація якого відбувається під час інтерпретації його семантичної інформації носієм мови у просторі культурного знання [4, с. 2]. Когнітивно-фразеологічні одиниці як конституенти фразеологічної системи мови використовуються носіями мови для опису когнітивних процесів та станів. Когнітивно-фразеологічні одиниці в німецькій мові складають

самодостатню групу у складі поля когніції на позначення процесів і станів пізнання та обробки інформації, яка системно пов’язана з фразеологічними одиницями суттєвого сприйняття або мовлення [6, с. 136].

Комплексний опис парадигматичних відношень у когнітивно-фразеологічних одиницях тісно пов'язаний з синтагматикою та епідигматикою. Епідигматику можна розглядати і як крок до когнітивної лінгвістики, оскільки базові механізми семантичної транспозиції фразеологічних одиниць мають когнітивну природу та передбачають мовну категоризацію. Тому дослідження когнітивно-фразеологічних одиниць пов’язане з особливостями концептуалізації когнітивних процесів і станів. У науковій парадигмі, пов’язаній з когнітивно-інтерпретаційним моделюванням, фразеологізми розглядаються як своєрідні мікротексти, до номінативної основи яких належать при їх концептуалізації всі типи інформації, характерної для відображення певної ситуації [4, с. 6].

Такий підхід дає можливість простежити тенденції розвитку когнітивно-фразеологічних одиниць як динамічної системи і визначити місце та значущість їх у фразеологічній системі на прикладі німецької мови.

Отже, метою даного дослідження є опис структури внутрішньої організації когнітивно-фразеологічних одиниць, виявити їхній ядровий та периферійний склад і встановити зв'язок з іншими фразеологічними одиницями (на матеріалі німецької мови).

Розглядемо декілька прикладів із німецької мови:

Ins Blaue hinein reden oder handeln – досл. Без певного плану або цілі, бездумно, немов уві сні. Єгиптянин скаже: «*Der verschiesst seine Pfeile umsonst, den sie den Himmel richtet, um Allahs Haupt*», лат. «*in cassum z. B. jactare tela*» (Livius 10, 29); *disserrere aliquid* (Tacitus) [2, с. 41].

Блакитному кольору здавна надавали різного значення – блакитний колір як символ романтизму, блакитне світло у казках та народних переказах.

В народі помітили: якщо довго вдивлятися у даль, горизонт здаватиметься блакитним. Тому цей колір використовувався для позначення невідомого, незнаного: *ins Blau hineinreden od. handeln* – без плану або цілі, відповідно виразу на латині «*in cassum iactare tela*» – постріл у пустоту.

Ще 1829 року Гете отримав лист від Цельтера «*…weil ich den Tag noch nicht bestimmen kann und ins blaue erfahre*».

З 1933 року в галузі туризму широко використовується вираз *eine Fahrt ins Blaue machen* – поїздка із невідомою або невказаною ціллю.

Словники цитують багато когнітивних семантичних і синтаксичних дериватів цієї фразеологічної одиниці:

1. *Ins Blaue träumen* – поринути у безцільні мрії.

2. *Ins Blaue treffen* – 1. Схибити, 2. Попасти пальцем в небо.

3. *Ins Blaue hinein schiessen* – 1. Вистрілити навмання, 2. жити безцільно.

4. *Ins Blaue schiessen und ins Schwarze geraten* – стріляти навмання і потрапити прямо «в яблучко»

За визначенням О. Селіванової «фразеологічна номінація отримала новий дослідницький вектор – аналіз та моделювання психоментального підґрунтя вибору тієї чи іншої зовнішньої форми з огляду на культуру народу, структуру етносвідомості та їхню еволюцію» [3, с. 16].

Таким чином, творення фразеологічних одиниць відбувається шляхом з'ясування механізмів та напрямків семантичної деривації, які відображають концептуалізацію когнітивної діяльності людини. Семантика всіх похідних становить результат структурної комбінаторики їх елементів. що завжди супроводжується інтеграцією, взаємним пристосуванням цих елементів. Одночасно відбувається процес вивчення значення шляхом висновків, що і є композиційною семантикою похідних фразеологічних одиниць.

Список використаних джерел:

1. Бинович Л.Э., Гришин Н.Н. Немецко-русский фразеологический словарь. Под ред. д-ра Малиге-Клаппенбах и К. Агрикола. Изд. 2-е, испр. и доп. – Москва: «Русский язык», 1975.

2. Денисенко С. Н. Німецько-українсько-російський словник-довідник. – Вінниця: Нова Книга, 2005. – 277 с.

3. Селіванова О. О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти): Монографія / О. О. Селіванова. – Київ; Черкаси: – Брама, 2004. – 276 с.

4. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В. Н. Телия. – Москва: Школа «Языки русской культуры», 1996. – 288 с.

5. Burger, Harald. Phraseologie. Eine Einführung am Beispiel des Deutschen. 2. Auflage. – Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2003.

6. Röhrich, Lutz. Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten. – Berlin: Digitale Bibliothek 42, 2004.